

Koert

Tekeningen: Adri Karman

Tekst: Carolien van de Kreeke-Abrahamse

Dit keer gaat het over de els. De els is een boom die bijna overal te vinden is. Nu het winter is, heeft de els zijn bladeren laten vallen. Maar wat in de winter opvalt aan de boom, zijn de elzenproppen. Die lijken op kleine dennenappeltjes.

Elzentak in de winter

In de elzenproppen zitten de zaadjes van de els. In de zomer zijn de proppen groen. Nu zijn ze donkerbruin en hard geworden. De schubben staan open en het zaad is eruit gevallen. Of misschien hebben de vogels het zaad eruit gepeuterd. De zaadjes zijn bruin en plat. Aan de ene kant zit er lucht in. Daardoor kunnen ze op het water drijven. Elzenbomen staan namelijk vaak langs het water. Veel zaadjes vallen daarom in het water. Door wind, stroming of via het lijf van een eend komen ze aan de kant. Uit zaadjes die op een goed plekje terecht komen kunnen nieuwe bomen groeien.

De bladknoppen van de els zijn 's winters paars, ze staan op korte steeltjes

Aan de boom zie je nog een soort kleine propjes. Dat zijn de mannelijke katjes. In de winter zitten ze als stijve rolletjes aan het einde van de takken. In het voorjaar groeien ze uit tot lange slierten die bungelen in de wind. De wind zorgt ervoor dat het stuifmeel verspreid wordt. De vrouwelijke katjes, die in de winter uitgroeien tot de elzenproppen, vallen eerst absoluut niet op. Ze zijn piepklein en donkerpaars. Ook de bladknoppen zijn een beetje paars. Ze zitten aan het einde van de tak. Ze staan op een kort steeltje, iets dat heel bijzonder is. In april of mei komen de blaadjes uit de takken tevoorschijn.

Als een els omgekapt moet worden, zie je dat de stam van binnen geelwit van kleur is. Maar na een tijdje verandert dat en wordt het hout oranjebruin. Vroeger dachten mensen daarom dat er een geest in de boom woonde, die ging bloeden omdat hij dood was. Griezelig he?

Elzen worden vaak geplant rond bijvoorbeeld een boomgaard. De elzenhaag beschermt de fruitbomen tegen de wind.

Een kevertje dat heel graag elzenblaaijes lust is het elzenhaantje. Van april tot juni vreten ze van de bladeren, zodat daar gaten in komen. Aan de onderkant van het elzenblad legt het vrouwtje honderden oranje eitjes. Hieruit komen larven. De larven verpoppen zich en daaruit komen de nieuwe kevers.

Pimpelmees op zoek naar zaadjes of insecten

In Zeeland, en wel op de kop van Schouwen-Duiveland, in de binnenduinrand, komt iets unieks voor: elzenmeten. Een elzenmeet is een bosje van elzen. Ze werden vroeger aangelegd in drassige gebieden. Eerst werden er slootjes gegraven op ongeveer 4 meter afstand van elkaar. Daartussen werden elzen geplant. Zo'n elzenmeet werd omgeven door een rij struiken of door een sloot. De elzen werden regelmatig gekapt. Het hout werd gebruikt als brandhout, voor bijvoorbeeld de kachel.

Vrouwelijke en mannelijke katjes van de els in de winter

Aan de slag!

Sijtsjes op zoek naar de zaadjes in de elzenproppen

1. Zoek elzenproppen. Probeer of je er nog wat zaadjes uit kunt tikken.
2. Bekijk een tak eens goed. Zet een kruisje bij wat je ontdekt hebt:
 - mannelijke katjes
 - vrouwelijke katjes
 - elzenproppen
 - spikkeltjes op de tak
 - knopjes waaruit in het voorjaar bladeren komen

3. Zoek 3 verschillende wintertakken van bomen. Wat voor verschillen zie jij? Vogels die de zaadjes uit de elzenproppen willen pikken, moeten daarvoor een goede snavel hebben. Welke van de hier getekende snavels is geschikt, denk je?

Keolmees Putter Roefvogel Kluut

"Ik hou het maar bij mijn eigen snavel. Daar kan ik mee praten. Kennen jullie trouwens de uitdrukking: 'heu je snavel dicht'?"

Kijk eens wat een mooie tekeningen Koert weer heeft ontvangen. Dank je wel André Jansen, Gert Jansen, Jochem van Rabenswaaij en Marnix. De volgende keer gaat het over zwaluwen. Maak jij Koert blij met een tekening daarvan?

